

גמרא בפשוטה

פרק כל הבשר

מאת

הרב יצחק טייטלבוים

ישיבת רמב"ם

ברוקליין, מאסס.

פ ת ח ד ב ר

קראתי שם של החיבור "גמרא בפשוטה" כי באמת זה התאר מתאים למהותו ותוכנו של החיבור. עד הסוגיא של טיפת חלב הנאתי סוגיות הגמ' ופירושיהן בעיקר לפירש"י ולפעמים מגדולי המפרשים ולא הכנסתי לבאר עומקה של הסוגיא, גם לא החדרתי להרחיב את הסוגיא בפירושים אחרים, ולא הנאתי את ההלכה כי סתחילת הפרק הגמ' מדברת ביותר בעניני גמ"י, וההלכה בענינים אלו ידועה לכל יודע ספר ואינה מסובכת כלל, רק מסדתי היתה לבאר את הגמ' באופן פשוט והסארתי לבאר את הבנת הגמ' בהעמקה יתירה להרב סילסוד זה לתלמידיו ויבאר גם את ההלכה לאחר השקלא וטריא בה.

מן הסוגיא של טיפת חלב והלאה בסיתי ראשית לבאר את הגמ' וגדולי המפרשים והפוסקים באופן קל ופשוט ואחרי כן הנאתי את ההלכה סבלי לחדור עמוק בהבנת יסודות הענינים. כי נאתי להקל על התלמידים סיוכלו להכין את השיעור שישמעו מפי רבותיהם.

בסוף של החיבור הנאתי 242 טאלות ותשובות קצרות ססכילות כל הענינים הנזכרים בהגמ' ובחבורי הנ"ל, וגם מיסודות של הלכה סנודאי נזכרו בהסיעור ע"י הרבי. גם זה יסמס להתלמידים כספתח להענינים סיתעסקו בהם בססעס סיעור של רבותיהם. ומהטאלות והתשובות יבואו לחזור על הענינים הנזכרים בהגמ', וטובה הרבה תצא מזה, כי תלמיד חכם וחרוץ סחדד את רבו ויתחוויר פירוט והבנת ההלכה על בוריה. ואהי' אסיר תודה לכל מי סיקרא בחיבורי ויסצא איזה סעות או סגיאה סיואיל בא לעוררני על זה ואראה לתקנם בסהדורה הנאה. אני תפלה לד' סלא אכסל בדבר הלכה ויסצאו רבים מן התלמידים בדברי עזר ללימודי הגמ' בפרק כל הנסר וגם להבין את ההלכה. וזה חלקי סכל עסלי.

ר"ח אלול תסכ"ט
בוטטון, מאסס.

יצחק סייסון

נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקדש ביום כ"ה סיון, תשד"מ
כולנו עדויים באבלות על תלמיד חכם שאין לו תמורה

יהא הספר הזה לזכרון לגברא רבא

יוסף דוב הלוי סולוכיז'יק

יום ד', י"ח תמוז, תשד"מ

© 1977, 1984

כל הזכויות ססורות

ידידי החביב, הרב הגאון הגדול, מוה"ר יצחק סיימון, שליט"א, ר"מ ראשי בישיבת רמב"ם אשר בנוסטון, הוא מבני עליה ואישי האשכולות, גברא רבה אשר ידיו רב לו בס"ס ומפרסיו, בעל שכל ישר וזך, נוקב אל התהום וצולל במים אדירים ומעלה פנינים ומרגליות בידו. מלבד גדלותו בתורה הוא בעל השפעה רבה על הדור הצעיר שעשה נפשות הרבה למקום וגדל תלמידים רבים השוקדים עכסיו על דלתות התורה והיראה. והכל הוא עושה ומקיים בישרות ופשטות יוצאות מן הכלל, וענותנותו קודמת לתורתו. במלה אחת, הוא מאהב שם שמים על כל אלה שבאים בצלו ובצל קורתו.

בידי הגר"י סיימון ספר נאה על מסכת חולין כולל מוסגים עיקריים בהלכות איסור והיתר בפרק גיד הנשה וכל הבשר. הספר הוא פרי הוראתו ועבודתו, עבודת הקדש, כאן בישיבת רמב"ם. הנבי מעובין מאד, כי דבריו יקבעו בדפוס לתועלת הרבים, כי ברכה צפונה בהם, ולא בכך יומא מתרחם גברא רבה כמותו.

בכבוד רב,

יוסף דוב הלוי סולוביצ'יק

יום ד', א' מנחם אב, תשכ"ט

מסה פיינבסטיין
ר"מ תפארת ירוסלים
בנוא יארק

בע"ה

הנה ראיתי את הקונטרסים של ידידי הרב הגאון מהר"ד יצחק סיימון שליט"א ר"מ בבאסטאן על פרק כל הבשר שהוא פירוש נאה מאד להבין פרק החמור הזה בהסבר פשוט ונכון אשר הוא תועלת גדולה לאלו הרוצים ללמוד מסכת חולין וט"ע יו"ד אשר יבינו כל הענינים החסורים בנקל בהכנה ישרה ובשכל זך וגם ביאר בקצור טיטות הפוסקים לדינא שהוא נחוץ מאד כדי שיוכלו ליכנס לעומק הדין ולאסוקי אלינא דהלכתא, וגם ראיתי חרוסי תורה שלו שהכרתיו לאדט גדול וגם שמעתי מהמכירים אותו כשהיה בישיבת סיר בילדותו שמטבחין אותו מאד, וכמובן אשר כמעשהו בפרק כל הבשר כן הוא על כל מסכת חולין אשר על כן אני אומר אשר יפה עושה שמדפיס פירושו זה על מסכת חולין לתועלת אלו הלומדים אותה להבינה ולידע אותה להוראה ויתברך שהשי"ת שיוציא בקרוב לאור פירושו זה על כל מסכת חולין ויתקבל ביני ת"ח ותלמידיהוון וע"ז באתי עה"ח לכבוד המחבר ולחשיבות הספר כי"א מרהסון תש"ל.

באום מסה פיינבסטיין

פה מכיון שאין כח בהבשר לפלוט הכל א"צ לשום כח אחר להבליעו אל הבשר, אלא מעצמו בבלע הדם בתוכו, או שהדם לא יוצא לגמרי מחוץ לבשר, ובכ"ז בתעורר לצאת ובחשב כדם שפירש, ועוד טעם לאסור בכלי שאינה מבוקבת מטעם כבוש כמבוסל, שהבשר כבוש בציר, והציר מלא עם דם מלוח וזה כרותח. ולפי הטעם של כבוש כמבוסל, צריך הבשר לשהות במלחו בכלי שאינה מבוקבת כשיעור שיתנו מים על האש עד שיתחילו להתיתח. (זה כסיטת הרא"ש) וכמה נאסר מן הבשר בששה במלח בכלי שאינה מבוקבת יש בזה מחלוקת הפוסקים, אם נאסר כל הבשר גם מחוץ לציר, או רק הבשר המונח בציר, והחלק היוצא מן הציר רק נאסר כדי קליפה, מהתוס' נראה שאסור רק הבשר המונח בציר, וזה גם דעת הרא"ש. להלכה: רבינו הרמ"א אומר ויש אוסרים כל החתיכה אפילו מה שחוץ לציר, וגומר דבריו, וכן נוהגים ואין לשנות. עוד כתב דאינו אסור רק אותה חתיכה שנוגעת בציר, שמונחת למטה בכלי, אבל שאר החתיכות שעליה שבטלוח אתה, מותרות, וכן בהוג.

מעשה שקרה בביתו דרש"י: שבמלח בשר ושהה כדי מליחה בכלי מבוקבת ובתורה אח"כ את הבשר מבלי הדחה אחרונה, לכלי שאינה מבוקבת, ושהה סם כל הלילה, ובמצא הבשר בכלי מלא מיץ מן המליח שיצא מן הבשר, והתירו רש"י הובא בתוס' וברא"ש, ובארנו טעמו התוס' והרא"ש, דמאחר ששהה הבשר במלח כדי שיעור מליחה, קודם שהוסם בכלי, אין המים הבמצאים בכלי מין דם אלא מהל בעלמא, וזה מטקה הבשר. והביאו ראיה לסברת רש"י התוס' ורא"ש, דאם נאנו לאסור מכח הדם והמלח שעל הבשר, א"כ נאסר כל בשר שבמלח ומביחים אותו במים קרים להדיחו, כי במחה המלח, והדם שבתוכו, ונבלע בחזרה בבשר, דמה לי מים ומה לי מוהל, דשניהם היתר הם, אלא צ"ל שהדם שבמלח מתייבש בו ואין בו כח לצאת וליבלע בבשר, אלא עומד במקומו, אע"פ שבמחה בתוך ארבע מוהל. או מטעם שפסק כח המלח לאחר שהפליט הדם מן הבשר, ולא חשיב עוד כרותח, והדם שעל פני הבשר, ודאי דאין חשט, שהרי תיכף בתערב במוהל ובטל, ורק החשט היה על המלח המעורב בדם יחשב כרותח. ורש"י התיר זה. ובתוס' סיימו: ומ"מ אין להקל שכבר נהגו העם איסור. וזה נראה מלשונם הגם שבעיקר הדין סוברים כרש"י, אבל המנהג לאסור גם בדיעבד. ויש מהראשונים שחולקים על רש"י, (זה שיטת הרשב"א) מפני שהציר אינו באכל מחמת מלחו, והוה לי' רותח, וכשהוא מתקבץ בכלי שאינו מבוקבת מבליע הדם שעל המלח בתוך הבשר. וגם מאוס דכבוש הרי הוא כמבוסל.

להלכה: רבינו הרמ"א כתב דיש אוסרים אפילו בדיעבד, כדי קליפה, והכי בהוג. ודוקא מה שמונח בתוך הציר, אבל מה שחוץ לציר מותר. אבל אם הפסד מרובה, ואם ב' ג"כ צורך מצוה יש להקל ולומר דאחר ששהה שיעור מליחה, לא מיחשיב ציר כרותח כמו רש"י. -

בשר שחוטג שמלחו עם בשר טרפה: אסורה אע"פ שאינה בולעת מדם הטרפה, כיוון שטרפה למפלט דם של עצמה, מ"מ הרי בולעת מצירה, ולא אמרינן אידי דטרוד למפלט לא בלוי.

אלא לענין דם, דשריק, ולא נציר ורוטח טרפה דמריק טריק (נרוב) וציר שיטה היא כטרפה עצמה. וזה מהגמרא קי"ג: דתניא הספאים, לאסור צירן וכו', נזה און הפרש בין שהטרפה למעלה ובין שהכשרה למעלה, דאע"ג דנדגים אסורו כמארגים הטרפה מותרים, זה מחמת איסור דם שאינו מפעפע למעלה, אבל ציר טרפה, מפעפע גם למעלה, וכן גם אם מונחות זה אצל זה באופן שהפליטות נוגעות זה מזה, וכמה אוסרי את הכשרה, כשהטרפה מלוחה, כדי קליפה. וזה כשסמיהן כחומות אבל אם דאמה שבינה, אפילו אם הטרפה כחושה והכשרה שמהה מפעפע האיסור נכולה, דהולך השמנה ומפספס להכחושה עד שבחשב כשסנה. ורבינו הרמ"א להלכה סובר דאין אנו בקיאים היום בין שסנה לכחושה ובכולם מטערים נכולה.

דף קי"ג. אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו, אלא א"צ מולחו ופה ופה. דאמר רב הונא אמר מולח ומדיח, במתניתא תנא, מדיח מולח ומדיח, ולא פליגי, דה דחליה ברי שבחא וכו' זה יסוד הגמרא, למליחה, ולהדחה קודם מליחה, ולהדחה אחר מליחה: - ובאמת יש עוד אופן להוציא את הדם וזה ע"י צלי, אבל גסרפנו ביומר עסוקה ומסברת את הדין וכללי מליחה - בטעם ההדחה שקודם המליחה, רבו הדיעות, הרשב"א והר"ן, כדי שיתלחלח הבשר וידבק בו המלח, וגם הנשר יהא נזה יותר לפלוט, אם יהיה בקרש לא יהא כח במלח להוציא הדם. וע"י המים יתרכך הבשר ויצא דמו ע"י מליחה. ואולי גם הרא"ש סובר כשיטתם שאמר שנלא הדחה אין כח במלח להפליט כל הדם אלא מקצתו ואותו המקצת חוזר ונבלע לתוכו. רק החילוק בין הטעם הנ"ל לדברי הרא"ש אם צריך רק להדחה מועטת זה אולי די לפי שיטת הרא"ש, אבל לפי הטעמים הנ"ל של הרשב"א והר"ן, צריך להדחה מרובה או שריה כדי לרכך את הבשר. עוד טעם להדחה קודם המליחה. להעביר לכלוך הדם שעל פני החתיכה וזה דם שבעין שפירש, דאם לא כן המלח נתמלא מן הדם וסוב לא יוציא הדם שבחתיכה, ולפי טעם זה (המרדכי) בודאי די בהדחה מועטת. עוד טעם שלישי (הסמ"ק והסמ"ג) דנלא הדחה ראשונה, המלח מבליע בתוך החתיכה הדם בפיו, ואינו מפליטו אח"כ, כיון שזה דם שפירש וזה טובה מהדם שבמצא בתוך הבשר שסטנע המלח להוציאו לחוץ ולא להבליעו, אבל דם שפירש ועומד בחוץ, המלח בלי הדחה מקודם יבליע את הדם בתוך הבשר וסוב אינו יוצא. ולפי שיטה זו רק צריך להדחה מועטת לרחוץ את הדם שבעין. עוד יש חילוק בין השיטות הנ"ל אם חתך הבשר אחרי ההדחה, אם נאסר מהדחה באם לרכך הבשר (שיטת הרשב"א והר"ן) א"צ הדחה שניה שהרי כבר נתרכך. אבל לטעמים האחרים, צריך הדחה שניה במקום החתך, שהרי בתהוה עליה דם על פני החתיכה במקום החתך, ועוד יש בפ"מ אם מלחו בלא הדחה ראשונה אם נאסר הבשר שלא יועיל עוד הדחה ומליחה. לשיטות הראשונות (הרשב"א והר"ן) ודאי מועיל הדחה ומליחה עוד פעם, דמה איכפת לן אם לא נתרכך הבשר במליחה ראשונה, כשידיחנו עכשיו יתרכך דימלח.